

**NOTIQNING AUDITORIYANI ISHONTIRISH VA ILHOMLANTIRISH
USULLAR**

Supervisor: **Xudoyqulov Otabek Bohodir o'g'li**

Zarmed Universiteti xorijiy filologiya kafedrası assistent o'qituvchisi

Student: **Abdusultonova Marjonabonu Kamoljon qizi**

Zarmed Universiteti filologiya va tillarni o'qitish ingliz tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Email: abdusultonovam@gmail.com

Abstract

This paper discusses the main methods of persuasion and inspiration in public speaking. It analyzes the importance of effective communication, including logical arguments, emotional appeal, and credibility. The study also highlights the role of audience awareness, clear language, storytelling, and non-verbal communication. In addition, it explains how repetition, rhetorical questions, and confidence influence the effectiveness of a speech. The paper concludes that successful public speaking requires a combination of techniques to influence both the mind and emotions of the audience.

Keywords: public speaking, persuasion, inspiration, effective communication, audience awareness, emotional appeal, credibility, storytelling, non-verbal communication, rhetorical techniques

Аннотация В данной работе рассматриваются основные методы убеждения и вдохновения в публичных выступлениях. Анализируется важность эффективной коммуникации, включая логические аргументы, эмоциональное воздействие и достоверность. Также подчеркивается роль понимания аудитории, ясного языка, сторителлинга и невербальной коммуникации. Кроме того, объясняется, как повторение, риторические вопросы и уверенность влияют на эффективность речи. В заключение отмечается, что успешное публичное выступление требует сочетания различных техник для воздействия как на разум, так и на эмоции аудитории

Ключевые слова: публичные выступления, убеждение, вдохновение, эффективная коммуникация, понимание аудитории, эмоциональное воздействие, достоверность, сторителлинг, невербальная коммуникация, риторические техники

Annotatsiya Ushbu ish notiqlik san'atida ishontirish va ilhomlantirishning asosiy usullarini ko'rib chiqadi. Unda samarali muloqotning ahamiyati, jumladan mantiqiy dalillar, hissiy ta'sir va ishonchlilik tahlil qilinadi. Shuningdek, auditoriyani tushunish, aniq til, hikoya qilish va noverbal muloqotning roli yoritiladi. Bundan tashqari, takrorlash, ritorik savollar va ishonch nutq samaradorligiga qanday ta'sir qilishi tushuntiriladi. Xulosa qilib aytganda, muvaffaqiyatli notiqlik tinglovchilarning ham aqliga, ham hissiyotiga ta'sir qilish uchun turli usullar uyg'unligini talab qiladi.

Kalit so'zlar: notiqlik, ishontirish, ilhomlantirish, samarali muloqot, auditoriyani tushunish, hissiy ta'sir, ishonchlilik, hikoya qilish, noverbal muloqot, ritorik usullar

Notiqlik san'ati insonlarga ta'sir qilish, ularni ishontirish va ilhomlantirishga qaratilgan muhim muloqot shaklidir. Qadim zamonlardan beri bu san'at jamiyat hayotida katta ahamiyatga ega bo'lib, Aristotel va boshqa mutafakkirlar tomonidan ham o'rganilgan. Samarali nutq faqat ma'lumot berish bilan cheklanmaydi, balki tinglovchilarning fikri va hissiyotiga ham ta'sir qiladi. Zamonaviy notiqlikda mantiqiy dalillar (logos), ishonchlilik (ethos) va hissiy ta'sir (pathos) asosiy elementlar hisoblanadi. Notiq auditoriyani yaxshi tushunishi, oddiy va aniq tildan foydalanishi hamda hayotiy misollar keltirishi kerak. Shuningdek, ovoz ohangi, tana tili va mimika kabi noverbal vositalar nutqning ta'sirchanligini oshiradi. Umuman olganda, notiqlik san'ati tinglovchini ishontirish va ilhomlantirishga xizmat qiladigan murakkab va muhim kommunikativ jarayondir

Ishontirish (persuasion) nutq jarayonida eng muhim elementlardan biri hisoblanadi. U asosan mantiqiy dalillar, ishonchli faktlar va aniq hayotiy misollar orqali amalga oshiriladi. Notiq o'z fikrini asoslash uchun statistik ma'lumotlar, ilmiy tadqiqotlar yoki tajribaga asoslangan dalillardan foydalanadi. Bu esa uning nutqini yanada ishonchli va ta'sirchan qiladi. Shuningdek, ishontirish jarayonida auditoriyaning ehtiyojlari, qiziqishlari va qarashlarini hisobga olish juda muhimdir. Chunki har bir tinglovchi guruhining fikrlash darajasi va qabul qilish usuli turlicha bo'ladi. Shuning uchun notiq o'z nutqini auditoriyaga moslashtirishi kerak. Kuchli mantiqiy argumentlar tinglovchining fikrini o'zgartirish, uni yangi g'oyani qabul qilishga undash va muayyan xulosaga kelishiga yordam beradi. Shu bilan birga, dalillar ketma-ketligi va ularning mantiqan bog'langan bo'lishi nutq samaradorligini yanada oshiradi. Umuman olganda, ishontirish san'ati faqat gapirish emas, balki fikrni asoslash, dalil keltirish va auditoriyani mantiqiy yo'l bilan ishontirish jarayonidir.

Ilhomlantirish (inspiration) notiqlik san'atining eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u tinglovchilarda ijobiy hissiyot uyg'otish va ularni ma'lum harakatga undashga

xizmat qiladi. Ilhomlantiruvchi nutq odatda insonning ichki motivatsiyasiga ta'sir qilib, unga ishonch va maqsad sari intilish hissini beradi. Bunda nutqda hissiy ta'sir (emotional appeal), hikoyalar (storytelling) va hayotiy misollar katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, real hayotdan olingan voqealar tinglovchining nutqqa bo'lgan qiziqishini oshiradi va uni chuqurroq qabul qilishiga yordam beradi. Hikoya qilish usuli orqali murakkab fikrlar ham oddiy va tushunarli shaklda yetkaziladi. Notiq o'z shaxsiy tajribasi, muvaffaqiyatlari yoki boshqalarning ilhomlantiruvchi hayotiy hikoyalari orqali auditoriyani ruhlantirishi mumkin. Bunday yondashuv tinglovchilarda ishonch uyg'otib, ularni o'z maqsadlari sari harakat qilishga undaydi. Umuman olganda, ilhomlantirish nutqi insonning his-tuyg'ulariga ta'sir qilib, uni harakatga chorlaydigan kuchli kommunikativ vosita hisoblanadi

Samarali nutqning asosiy shartlaridan biri auditoriyani to'g'ri tushunish hisoblanadi. Notiq tinglovchilarning yoshi, qiziqishlari, madaniy darajasi va bilim saviyasini inobatga olishi kerak. Chunki har bir auditoriya turlicha qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi va shu sababli nutq uslubi ham moslashtirilishi lozim. Oddiy, aniq va tushunarli til ishlatish nutqning samaradorligini oshiradi hamda murakkab fikrlarning oson qabul qilinishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, nutq davomida misollar va hayotiy vaziyatlardan foydalanish tinglovchilarning diqqatini jalb qiladi. Shuningdek, noverbal muloqot vositalari ham katta ahamiyatga ega. Ko'z bilan aloqa qilish, tana tili, mimika va imo-ishoralar notiqning fikrini yanada kuchli ifodalashga yordam beradi. Bu elementlar nutqning ishonchliligini oshirib, auditoriya bilan yaqinlik yaratadi.

Ritorik usullar nutqni yanada ta'sirchan va esda qolarli qilishda muhim rol o'ynaydi. Ritorik savollar tinglovchini fikrlashga undaydi, takrorlash esa asosiy g'oyaning eslab qolinishini osonlashtiradi. Shuningdek, muhim so'zlarga urg'u berish nutqning ta'sir kuchini oshiradi. Bunday usullar auditoriyaning diqqatini jalb qilib, nutqning emotsional va mantiqiy ta'sirini kuchaytiradi. Natijada tinglovchi berilgan ma'lumotni chuqurroq qabul qiladi va unga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi. Ishonch bilan gapirish esa notiqning obro'sini oshiradi, uning so'zlariga nisbatan ishonch uyg'otadi va auditoriyani yanada faol qabul qilishga undaydi. Shu sababli ritorik usullar notiqlik san'atining ajralmas qismi hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, notiqlik san'atida ishontirish va ilhomlantirish usullarining uyg'unligi juda muhimdir. Muvaffaqiyatli nutq mantiqiy dalillar, hissiy ta'sir va samarali muloqot usullarini birlashtiradi. Bu esa tinglovchilarga kuchli ta'sir ko'rsatib, ularni harakatga undaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Aristotle. *Rhetoric*. Oxford University Press, 2007.
2. Cicero. *On Oratory and Orators*. Cambridge University Press, 2001.
3. Lucas, S. E. *The Art of Public Speaking*. McGraw-Hill Education, 2015.
4. Carnegie, D. *The Quick and Easy Way to Effective Speaking*. Pocket Books, 2005.
5. Gallo, C. *Talk Like TED: The 9 Public-Speaking Secrets of the World's Top Minds*. St. Martin's Press, 2014
6. Gallo, C. *Talk Like TED: The 9 Public-Speaking Secrets of the World's Top Minds*. St. Martin's Press, 2014
7. Griffin, E. *A First Look at Communication Theory*. McGraw-Hill, 2012.
8. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimi o'quv adabiyotlari: *Notiqlik san'ati va madaniyati*. Toshkent, 2020.